

Genoprettende Retfærdighed -Danske og internationale perspektiver

12.-13. maj 2011

Århus Universitet

Konferencerapport

**Af Erik Helvard & Aase Rieck Sørensen
Center for Konfliktløsning**

**Konferencen blev arrangeret i et samarbejde mellem:
Institut for Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet
Center for Konfliktløsning, København
Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet
Ph.d.-programmet i Filosofi og Studiet af Ideer, Aarhus Universitet
Forskningsenheden RUML, Aarhus Universitet
Foreningen for Mediation/Konfliktmægling, København
CESAU, Aarhus Universitet**

Baggrund for konferencen

I lande som Sydafrika, Uganda, New Zealand, Canada og USA har ideer om genoprettende retfærdighed (restorative justice) længe spillet en afgørende rolle for forskellige konfliktløsningspraksisser. Endvidere er ideer om genoprettende retfærdighed begyndt at vinde indpas i forhold til eksisterende strafferet og konfliktløsningspraksis i Danmark. Et eksempel på nævnte tendens er, at der per 1. januar 2010 blev indført en landsdækkende ordning med konfliktråd i danske straffesager.

Konferencens formål er at skabe øget debat om (og interesse for) genoprettende retfærdighed i en dansk sammenhæng ved:

- At give en nuanceret introduktion til, hvad genoprettende retfærdighed er, samt at eksemplificere, hvorledes ideer om genoprettende retfærdighed har spillet en rolle for konfliktløsningspraksisser uden for Danmark.
- At afdække, hvordan det går med de nuværende danske initiativer med genoprettende retfærdighed.
- At diskutere, hvorvidt det er ønskeligt at igangsætte nye danske initiativer med genoprettende retfærdighed samt at identificere, hvilke konkrete initiativer, der evt. kunne være ønskelige (f.eks. initiativer i lokalområder i Danmark eller initiativer på Grønland).
- At oprette et dansk netværk omkring genoprettende retfærdighed, der kan fungere som en ressourcekilde for evt. fremtidige danske initiativer i forhold til genoprettende retfærdighed (både praktiske tiltag og forskningstiltag).

Arrangørkommiteen bestod af:

- Aase Rieck Sørensen, leder af Center for Konfliktløsning
- Vibeke Vindeløv, professor i konfliktmægling ved det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet
- Steen Wackerhausen, professor ved Institut for Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet
- Uffe Juul Jensen, professor ved Institut for Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet
- Christian B.N. Gade, ph.d.-stipendiat ved Institut for Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet.

Konferencerapporten

For at fastholde de mange spændende oplæg og debatter på konferencen har Center for Konfliktløsning udarbejdet denne rapport som supplement til den elektroniske gengivelse af konferencens oplæg (video og power point præsentationer), som ligger på Aarhus Universitets hjemmeside jf. link nedenfor. Konferencerapporten gengiver hovedpointer fra oplæg og debatter, som vi har set og hørt dem. Programmet for konferencen kan findes som bilag til denne rapport.

<http://cesau.au.dk/konferencer/afholdtekonferencer/genoprettenderetfaerdighed/videoer-og-download/>

Genoprettende retfærdighed: baggrund og dilemmaer

Oplægsholder: Vibeke Vindeløv, dr.jur. professor i konfliktmægling ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

Vibeke Vindeløvs indledende oplæg sigtede mod at give en fælles ramme for at forstå begrebet genoprettende retfærdighed. Vindeløv tegnede således baggrundstæppet for konferencens videre forløb med en introduktion til genoprettende retfærdighed og de tanker, der ligger til grund for begrebet. Vibeke skitserede dét, hun kaldte hovedingrediensen i genoprettende retfærdighed, som en balance mellem forskellige spændinger:

- En balance mellem gerningsmandens rettigheder og offerets behov
- En balance mellem behovet for at rehabilitere gerningsmænd og pligten til at beskytte samfundet
- En balance mellem en eftergivende model for retfærdighed og en straffende retfærdighed

Denne balance bliver opretholdt, eller genoprettet, ved dét, de enkelte aktører kan opnå igennem det genoprettende møde eller den genoprettende proces. For offeret er de væsentligste ting, der kan opnås; information, vished, at få fortalt og anerkendt sin historie, at genvinde kontrollen over sig selv og vende tilbage til samfundet - få reel eller symbolsk genopretning.

For gerningsmanden giver den genoprettende proces mulighed for at påtage sig ansvar, at sige undskyld og forklare sig, at råde bod på den forvoldte skade, og en mulighed for at øge sine personlige kompetencer - blive rustet til at indgå i samfundet.

For samfundet er gevinsten ved genoprettende retfærdighed, at ofre bliver tilgodeset og krænkerer påtager sig ansvar, at samfundets regler og moral bliver reetableret, og at kompetencen til selv at løse konflikter i samfundet bliver øget – et sundt samfund.

På to områder adskiller genoprettende retfærdighed sig markant fra et retributivt straffesystem. Det drejer sig om nøglebegreberne 'sandhed' og 'retfærdighed'. Sandhed er i traditionel juridisk forstand noget faktisk og beviseligt, hvor man i genoprettende retfærdighed opererer med både faktisk, social og helende sandhed. Retfærdighed anskues ligeledes på forskellige måder. I traditionel juridisk forstand er retfærdighed lig med lighed og ikke vilkårlighed, mens der inden for genoprettende retfærdighed lægges vægt på processuel retfærdighed, der knytter sig til den subjektive oplevelse.

Et tredje nøglebegreb er frivillighedsprincippet, forstået på den måde, at fri vilje er muligheden for at den handlende kunne have handlet på en anden måde. Ligeledes er det af yderste vigtighed at der ikke er en forventning eller et krav om tilgivelse eller forsoning.

Når der arbejdes med genoprettende retfærdighed, er det vigtigt at have en række dilemmaer eller risici for øje. Der er en risiko for, at offeret føler sig presset ind i processen og dermed oplever endnu en krænkelse/en retraumatisering. Der er en risiko for, at gerningsmanden i processen oplever det som en ydmygelse at deltage, der påfører ham/hende en yderligere straf. Der er

ligeledes en risiko for, at gerningsmanden deltager i den genoprettende proces udelukkende for at blive set på med mildere øjne af straffesystemet og samfundet.

Afslutningsvis beskrev Vibeke Vindeløv den bagvedliggende filosofi og fremhævede fire nøglebegreber – relationer, fællesskab, samhørighed og gensidig afhængighed.

Kritik af advokaturet for genoprettende retfærdighed

Oplægsholder: Jakob V. Holtermann, Ph.d. i filosofi og postdoc ved Center for Retskulturelle Studier, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

Jakob V. Holtermann indledte med at understrege, at genoprettende retfærdighed er mange ting, og at hans oplæg alene vil handle om genoprettende retfærdighed i relation til forbrydelser.

Genoprettende retfærdighed er en konsensusbaseret proces i modsætning til det traditionelle retssystem, der opererer med straf proportionelt med skyld, defineret af en dømmende instans. Genoprettende retfærdighed bliver ofte beskrevet som et paradigmeskift, et radikalt nybrud med tidligere tænkning om straf/skyld, som indebærer en distancering i forhold til det traditionelle straffesystem.

Ifølge Holtermann, er der i advokaturet (fortalervirksomheden) for genoprettende retfærdighed, qua distanceringen i forhold til det traditionelle straffesystem, en kontinuerlig undertekst der rubricerer fortalere for genoprettende retfærdighed som "the good guys" og fortalere for det traditionelle straffesystem som "the bad guys". Han har i advokaturet fundet tegn på denne distinktion og blandt andet oplevet, at der er en markant indignation over for opponenter, der udtaler sig kritisk om genoprettende retfærdighed. Faren ved dette er, at fortalere for genoprettende retfærdighed bliver en lukket klub for de indviede, og dette efterlader en række ustillede spørgsmål og utestede præmisser.

Som eksempler nævnte han antagelsen om, at straf ikke har nogen kriminalpræventiv effekt, og antagelsen om, at det traditionelle retssystem er ude af stand til at se forbrydelse som værende en del af en større kontekst på grund af retssystemets forpligtelse på abstrakte idealer. Der er forskning der tyder på, at straf har en præventiv effekt, men effekten af hårdere, eller mildere straffe er ukendt.

Advokaturet for genoprettende retfærdighed kan deles op i to grupper; maksimalisterne og puristerne. Puristerne ser den konsensusbaserede **proces** som den eneste vej, hvor maksimalisterne søger et genoprettende **resultat** (gerne via genoprettende retfærdighed).

Puristerne mangler svar på, hvad man skal stille op med de sager, der ikke er mulige at behandle gennem en konsensusbaseret proces. Eksempler hvor gerningsmanden nægter skyld, sager hvor gerningsmand og offer ikke kan blive enige om konsekvensen eller tilfælde, hvor gerningsmand og offer bliver enige om "drakonisk" straf, altså straf der i al tydelighed er uproportional med forbrydelsen. I disse sager vil det være nødvendigt at benytte sig af mere traditionelle tilgange til retssystemet.

Dette medfører, at advokaturet for genoprettende retfærdighed er nødt til at vælge mellem purismen, der savner svar på centrale spørgsmål, eller at opgive påstanden om et reelt paradigmeskift.

Afslutningsvis pointerede Jacob Holtermann, at han personligt finder filosofien og anvendelsen af genoprettende retfærdighed interessant og brugbar ud fra følgende perspektiver:

- Kampagnen for genoprettende retfærdighed bør modereres
- At genoprettende retfærdighed ikke er et Columbus-æg
- Overlap ikke paradigmeskift
- Genoprettende retfærdighed som "mellem-niveau" sanktion, fx ved ungdoms- eller førstegangsforbrydere
- Nyt fokus: reformering og humanisering af eksisterende systemer.

Sydafrikas sandheds- og forsoningsproces: en proces funderet på genoprettende retfærdighed og *ubuntu*?

Oplægsholder: Christian B.N. Gade, ph.d.-stipendiat ved Institut for Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet

Christian Gades oplæg faldt i tre dele 1) en kort introduktion til Sydafrikas sandheds- og forsoningskommission, 2) en udredning af hvad kommissionens rapport havde at sige om *ubuntu* (oprindeligt *menneskelighed*) og genoprettende retfærdighed og 3) præsentation af egne forskningsresultater.

Sandheds- og forsoningskommissionen og dens undergrupper (amnesti komiteen, menneskeretskomiteen, og genopretning og rehabiliteringskomiteen) som blev ledet af Desmond Tutu, blev oprettet i kølvandet på Sydafrikas foreløbige konstitution fra 1993. Konstitutionen indeholdt en aftale om, at personer, som havde begået menneskerettighedskrænkelser under apartheid, skulle have amnesti. Der var brug for forståelse og ikke hævn, genopretning og ikke gengæld, der var brug for *ubuntu* ikke offerliggørelse.

Sandheds- og forsoningskommissionen er i eftertiden blevet kædet sammen med genoprettende retfærdighed. Men selvom restorative justice bliver nævnt i kommissionens rapport er der kun tale om et enkelt afsnit. I dette relativt korte afsnit kædes genoprettende retfærdighed desuden sammen med *ubuntu* i og med at titlen på afsnittet lyder: "*Ubuntu: Promoting restorative justice*"

Sandheds- og forsoningskommissionen definerede restorative justice som processer der:

- Forsøger at redefinere kriminalitet fra at have fokus på lovbrud mod en ansigtsløs stat til en forståelse af kriminalitet, som krænkelser mod mennesker, som forkerte handlinger mod et andet menneske.
- Er baseret på godtgørelse af skade: der sigter mod at heale alle involverede – først og fremmest offeret, men også gerningsmand, disses familier og samfundet
- Opfordrer offer, gerningsmand og samfundet til at være direkte involverede i processen, med staten og retlige professionelle som facilitatorer.
- Støtter et retssystem der tilsigter ansvarstagen fra gerningsmand, og gennem deltagelse af både offer og gerningsmanden at rette uretten.

Christian Gades forskningsresultater stiller spørgsmålstejn ved den opfattelse, at *ubuntu* historisk hænger sammen med genoprettende retfærdighed og viser, at der er ændret noget i forståelsen af begrebet *ubuntu*.

Det er først i sandheds- og forsoningskommissionen at disse begreber er blevet koblet, og denne kobling har medført en ændring af begrebet *ubuntu*, som før kommissionen stort set udelukkende blev identificeret som menneskelighed (forskellige menneskelige egenskaber). Denne kobling har desuden medført, at genoprettende retfærdighed er blevet set på som noget 'oprindeligt', som altid er blevet brugt i traditionelle sydafrikanske konfliktløsningspraksisser. Dét er der historiske kilder, som modsiger.

Slutteligt opsummerede Christian Gade at:

- det først er i forbindelse med sandheds- og forsoningskommissionens arbejde at *ubuntu* er blevet gjort til rationale for genoprettende retfærdighed
- den måde de traditionelle sydafrikanske retsinstanter er blevet beskrevet på i nyere tid eksemplificerer en, til tider, overromantisering af genoprettende retfærdighed som noget 'oprindeligt' og indeholdende en form for tabt tidsløs visdom.
- der bliver støttet op omkring genoprettende retfærdighed i Sydafrika, på trods af at det måske ikke har så dybe kulturelle rødder, som det ofte hævdes.

Genoprettende retfærdighed som svar på det presserende behov for en målrettet helingsproces i det grønlandske samfund – både af den grønlandske folkesjæl og i forhold til enkeltindivider?

Oplægsholder: Assi Chemnitz Narup, borgmester i Sermersooq Kommune, Grønland

Assi Chemnitz Narup blev første gang opmærksom på genoprettende retfærdighed gennem en artikel skrevet af Vibeke Vindeløv. Artiklen rørte hende dybt i forhold til den unikke situation grønlandere og Grønland som samfund befinder sig i som resultat af kolonitiden.

Det grønlandske samfund er præget af udtalt vold, voldtægter, seksuelle overgreb, selvmord og omsorgssvigt. Særligt i små samfund, som i Grønland, vil gerningsmand og offers veje krydses igen. Det er derfor vigtigt, at samfundet på en og samme tid tager utvetydigt afstand fra handlingerne, men samtidig tilbyder en helhjertet mulighed for at genoprette relationen til menneskene bag.

Gennem hårdt arbejde er det lykkedes at få skrevet en enkelt paragraf ind i den grønlandske retsplejelov om muligheden for forsøgsordninger med genoprettende retfærdighed. Der har desværre ikke været nogle forsøg endnu, og Assi Chemnitz Narup bad om hjælp til at lægge både fagligt og politisk pres på Justitsministeriet for at få gennemført sådanne forsøg.

Kolonitiden har givet ar på den grønlandske folkesjæl, en folkesjæl der er vævet omkring hårde livsvilkår i verdens koldeste egne i tæt forbindelse med naturen. Grønlandere er opfostret med en holistisk verdensopfattelse, med ideen om altings sammenhæng. Der er en sammenhæng mellem *Inuk*: mennesket/eksistensen, *sila*: det livgivende/universet/bevidstheden/vejret, menneskets *ateq*: navnesjælen, *tarneq* menneskets passive sjæl og *anersaaaq/isuma*: den tænkende/aktive sjæl. I kolonitiden var der hverken respekt eller forståelse for værdierne i denne kultur.

Kolonitidens overgreb har stadig indvirkning på Grønland og grønlændere i dag. Oplevelserne af ikke at være lige så gode som danskerne, at ikke måtte lege med danske børn, at danskere fik højere løn for samme arbejde, de bedste huse osv. har medført skade. Disse skader, opstået i forbindelse med og i kølvandet af kolonitiden, er aldrig blevet genoprettet.

Afslutningsvis gav Aasi Chemnitz Narup udtryk for et ønske om at diskutere mulige rammer og metoder til at sætte meningsfulde helingsprocesser i gang i Grønland og stillede spørgsmålet: Kan genoprettende retfærdighed bruges til at genoprette, de skader, som er blevet forvoldt den grønlandske folkesjæl i forbindelse med kolonitiden?

Paneldebat med deltagelse af dagens oplægsholdere

Ordstyrer: Aase Rieck Sørensen, leder af Center for Konfliktløsning

Panelet tog udgangspunkt i en række spørgsmål, som var blevet formuleret af deltagerne i workshops på baggrund af dagens mange oplæg. Spørgsmålene var centreret omkring problematikken vedrørende Danmarks kolonialisering af Grønland og efterveerne heraf, samt problematikken om romantiseringen af tankesættet om genoprettende retfærdighed - både af genoprettende retfærdighed generelt og *ubuntu* i Sydafrika specielt. Deltagerne gav udtryk for, at de ønskede at genoprettende retfærdighed fik en større plads i det danske retssystem og første skridt kunne være, at konfliktråd blev et alternativ til straf for så vidt, det drejede sig om førstegangsforbrydelser begået af de helt unge. Desuden lød der en opfordring til at støtte op initiativer på Grønland til fremme af genoprettende retfærdighed.

Konfliktmægling i Danmark – et landkort

Oplægsholder: Lin Adrian, ph.d.stipendiat, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet

Lin Adrians oplæg havde som formål at tegne et landkort over brugen af konfliktmægling i Danmark, og altså ikke et landkort over brugen af genoprettende retfærdighed som sådan. Det er svært at tegne et fyldestgørende landkort over brugen af mægling i Danmark alene af den grund, at meget af dét, der foregår, sker under 'radaren'.

Der findes i Danmark tre typer af institutionaliseret mægling; konfliktråd i straffesager, mægling i statsforvaltningen og retsmægling.

Konfliktrådsordningen blev landsdækkende 1. januar 2010 og er oprettet på baggrund af erfaringer fra to forsøgsordninger med rod i 'voldspakkerne' fra 90'erne. Formålet med konfliktrådene er, at forurettede får mulighed for at bearbejde den vrede og angst som offeret måtte have efter et overgreb, samt give offeret større tryghed i dagligdagen. Derudover har ordningen til formål, at gerningspersonen påtager sig ansvar for handlingen og dermed medvirker til at øge gerningspersonens ansvarlighed for fremtidige handlinger. De hyppigste grunde til at deltage i konfliktråd for henholdsvis offer og gerningsperson er; ønsket om at få en forklaring og at møde gerningsmanden, og på den anden side ønsket om at give en undskyldning og en forklaring.

Mægling i statsforvaltningen blev landsdækkende i 2001 på baggrund af en forsøgsordning i Københavns Statsamt i 1998. Ordningen har til formål, at hjælpe forældre der ikke bor sammen til selv at løse problemer omkring forældremyndighed og samvær, samt forbedre kommunikation og

samarbejde. Dette skal gerne medføre en tovinder situation for forældre og barn, alternativt dæmpe konfliktniveauet til glæde for barnet. De oftest tilkendegivede grunde for at deltage er; for børnenes- og vores skyld, af strategiske hensyn (good-will i en eventuel retssag om forældremyndighed) eller for at få støtte eller ret i sin sag.

Retsmægling blev landsdækkende d. 1. april 2008 efter en forsøgsordning i perioden 2003-08. Formålet med retsmægling er, at give parterne en mulighed for at søge tvisten løst på en anden måde end ved den traditionelle forligsmægling i retten, der bygger på gældende retsregler, eller ved en dom. Løsningen ved retsmægling kan i højere grad give parterne indflydelse på forløbet og tage hensyn til parternes underliggende interesser, behov og fremtid.

Udover den institutionaliserede mægling er der, hvad Adrian kaldte "mellemniveauet" i Danmark. Det består blandt andet af Center for Konfliktløsning, Mediatoradvokaterne og Foreningen for Mediation/konfliktmægling. Mellemniveauet er således organisationer i privat regi, der arbejder aktivt med mægling uden for det statslige system.

Derudover er der en underskov af aktører. Underskoven af mægling i Danmark foregår blandt andet på skoler, i SSP sammenhæng og på arbejdspladser. Med underskov skal forstås alle de mennesker, der arbejder med mægling uden for de etablerede strukturer i den institutionaliserede mægling eller i organisationerne på mellemniveauet. Der findes desuden en myriade af private konsulenter og konsulentvirksomheder, der ligeledes tilbyder konfliktmægling som en del af deres arbejde.

Slutteligt stillede Lin Adrian spørgsmål ved den kobling, der er mellem mægling og genoprettende retfærdighed. Meget af den mæglingsaktivitet, der foregår i Danmark, er baseret på problemløsning mellem parthavere, og der bliver ofte ikke talt om berørte fælleskaber, som ellers er centralt i genoprettende retfærdighed.

Det norske konfliktråd – et uafsluttet eventyr

Oplægsholder: Siri Kemeny, afdelingsdirektør ved sekretariat for konfliktråd i Norge, tidligere formand for European Forum for Restorative Justice.

Siri Kemeny lagde ud med at påpege, at det går godt med de norske konfliktråd, men at det dog ikke er uproblematisk. Ifølge en rapport er ni ud af ti tilfredse efter at have deltaget i et konfliktråd og de oplyser, at de vil anbefale det til andre. Den norske justitsminister har udtalt, at genoprettende retfærdighed er vejen frem, og at han gerne så, at konfliktrådsordningen blev brugt meget mere, og at konfliktråd/genoprettende ret blev tilgængeligt som et valg i alle aspekter af straffeprocessen.

En forskningsrapport viser, at konfliktrådene eksisterer i et spændingsfelt mellem forskellige rationaliteter (genoprettende retfærdighed og det traditionelle straffesystem). Spændingerne opstår ikke mindst fordi, genoprettende ret forsøger at rumme kompleksitet samtidig med at den skal fungere i/ spille sammen med et retssystem, der alt overvejende opererer ud fra generaliseringer og forenkling. Endvidere er det sådan, at kvalitetssikring inden for det traditionelle straffesystem baserer sig på tal, registreringer og regler, og det er ikke alt inden for genoprettende retfærdighed, der kan måles og vejes. Selvom det er vigtigt med kvalitetssikring i

traditionel forstand med fokus på blandt andet recidiv effekt (tilbagefald), kan det være en hæmsko i forhold til genoprettende initiativer, da det afgørende succeskriterium i genoprettende ret er dét, der sker i og mellem mennesker, der f.eks. har deltaget i mægling i konfliktråd. De vigtigste resultater er således ikke umiddelbart målbare.

Slutteligt efterlyste Siri Kemeny, at Norge ophørte med at 'spille på to heste' ved ikke at tage skridtet fuldt ud og implementere genoprettende retfærdigheds principper og programmer i alle aspekter af retssamfundet. Siri Kemeny frygter med den udvikling, der har været i Norge, at det potentiale, der er i konfliktrådene, er ved at blive forspildt.

Det danske konfliktråd

Oplægsholder: Charlotte Skou-Nielsen Wegener, politiassistent, forhandler og koordinator for konfliktrådet i Nordsjællands politi.

Charlotte Skou-Nielsen Wegener gav indledningsvis udtryk for, at hun er glad for, at politiet har fået den opgave at sikre implementering af konfliktråd i straffesager i alle politikredse. Samtidig er det også en udfordring for politiet, der er vant til at arbejde meget faktisk med lovovertrædelser. I forhold til visiteringen af folk til konfliktråd, skal politiet forholde sig til subjektive oplevelser af en given episode og tænke i helingsprocesser. Selvom det er en udfordring, bliver de betjente, der er drivkraften bag at få sager i konfliktråd, mere og mere positivt stemt over for ordningen.

Charlotte Skou-Nielsen Wegeners efterlyste herefter spørgsmål fra salen. Hovedparten af spørgsmålene handlede om den udfordring, som de nye konfliktråd er for både jurister og anklagemyndighed. Desuden var der stor interesse for at høre om, hvordan koordinatorene i politikredsene kan være med til at forene de to kulturer, der er kommet i spil qua politiets arbejde med genoprettende retfærdighed, samt hvordan frivillighedsprincippet bliver forvaltet.

Charlotte Skou-Nielsen Wegeners understregede, at konfliktrådene skal have tid til at blomstre, og der er brug for at støtte op om politiets arbejde i overgangsfasen. Desuden er det vigtigt at have nogle stærke repræsentanter, der har forstået den genoprettende tilgang til retssystemet. Selvom vi gerne ser flere sager henvist til konfliktråd, er det vigtigt at minde om, at vi aldrig må presse nogen til at deltage i konfliktråd. Parterne skal selv kunne se, hvorfor det er en god ide at deltage i konfliktråd, det er ikke nok, at koordinatoren mener, det er en god idé. Når jeg visiterer, gør jeg utrolig meget ud af frivillighedsbegrebet, sagde Charlotte Wegener.

Det danske konfliktråd – bekymringsstøv

Oplægsholder: Nina Raaschou, udviklingskonsulent, Børne- og Ungdomsforvaltningen, Københavns Kommune.

Nina Raaschou er konfliktmægler og leder af Københavns Skolemæglingsprojekt, og hun har været stærkt involveret i den forsøgsordning, der gik forud for loven om konfliktråd og er formand for Foreningen for Mediation/konfliktmægling.

Hun indledte med at se på de forskelle, der er mellem det traditionelle straffesystem og genoprettende retfærdighed. Disse forskelle er udtryk for to forskellige måder at håndtere krænkelser på.

Det traditionelle retssystem er kendetegnet ved at anskue krænkelser som begået mod samfundet, skyld og straf er meget vigtig og medfører standardsanktioner. Følelser og relationer er uvedkommende, og retssikkerheden er hævet over hensynet til individerne.

I det genoprettende retssystem bliver krænkelser set som begået mod individer. Processen er baseret på dialog, hvor følelser og relationer er betydningsfulde og det indebærer som oftest fortrolighed.

FNs principper for arbejdet med genoprettende retfærdighed indeholder en anbefaling om at udarbejde nogle etiske principper for brugen af genoprettende retfærdighed, og den anbefaling syntes Nina Raaschou, at Danmark skulle følge op på.

At konfliktrådene er forankret i politiet medfører både fordele og ulemper. En af fordelene er, at politiet har lettere kontakt til gerningspersonerne og ofre. Koordinatorerne er, med en enkelt undtagelse, alle politifolk og har derfor tæt kontakt med de betjente, der skal præsentere ordningen for offer og gerningsperson. En af ulemperne ved at koordinatorerne er politifolk kan være, at parterne i en straffesag kan opleve et pres for at deltage i konfliktråd alene af den grund, det er politiet, der spørger.

Da konfliktrådene er forankret i politiet følger politiets problemer også med. Blandt andet har politireformen medført en distance mellem koordinatorer og betjentene på stationerne, da de ikke længere opholder sig samme sted til dagligt. Derudover har konfliktrådene ikke noget særskilt budget, og de penge, der skal bruges, skal tages ud af politiets øvrige budgetter. Dette kan medføre en interessekonflikt i forhold til fordelingen af ressourcer.

Nina Raaschou afsluttede sit indlæg med en række opfordringer:

- Etablering af et netværk, hvor vi kan mødes og holde liv i debatten mellem praktikere og teoretikere.
- Udarbejdelse af et etisk grundlag for arbejdet i konfliktrådene og med genoprettende retfærdighed generelt.
- Sørg for evaluering af tiltagene.
- Arbejd mod større synergieffekt mellem de forskellige fagligheder, der arbejder med genoprettende retfærdighed.
- Næste gang der skal ansættes nye mæglere, så prøv at få nogle af de 'vrede unge mænd' med
- Lad konfliktrådene få deres eget budget.
- Sørg for kvalitetssikring - herunder supervision og kompetenceudvikling af mæglere.
- Se kritisk på det vi gør. Selvom vi mener, vi gør det rigtige, er det ikke sikkert, det er sandt.
- Lav forsøgsordninger med konfliktråd som alternativ - ikke supplement - for unge.

Youth Offending Team (YOT) i Århus

Oplægsholdere: Heidi Alstrup, drifts leder af YOT og Rene D.C. Juhler, genoprettende retfærdighedsmedarbejder ved YOT i Ungerådgvningen, Familiekontor Vest, Aarhus Kommune.

YOT er en del af den samlede indsats for unge i alderen 14-18 år i Aarhus Vest. Arbejdsmetoden indebærer, at der, max 3 dage efter en ung er blevet sigtet, skal være foretaget en risikovurdering, samtykke skal være indhentet og sagen overdraget til YOT, der herefter sørger for det videre forløb. YOT samarbejder med mange forskellige personer og netværk, som har berøring med den unge – udover forældrene kan det være lokale netværk, professionelle der er beskæftiget med genoprettende ret (mægling, samfundstjeneste etc.), uddannelsesvejledning, gadeplans team, misbrugsbehandling, politi og anklagemyndighed. Inden for syv dage sørger en sagsbehandler for at lave en handleplan, lave aftaler og udarbejde et kontraktforløb. Efterfølgende er der opfølgning og evaluering/effektmåling.

I teamet er der en fuldtidsstilling, som har fået titlen genoprettende retfærdighedsmedarbejder. Stillingen repræsenterer en ny tilgang til målgruppen. Arbejdsopgaverne indebærer blandt andet at være bisidder for en gerningsperson, der deltager i konfliktråd, opfølgning omkring samfundstjeneste og samtaleforløb med fokus på erkendelse, motivation og adfærdskorrektion. Desuden fungerer den genoprettende-retfærdigheds-medarbejder som konfliktmægler på skoler, klubber og i lokalområdet i øvrigt med henblik på at forebygge kriminalitet og sigtelser.

Rene Juhlers erfaring med de unge, der er sigtede for en kriminel handling, er, at de ofte føler sig stigmatiserede, magtesløse og vrede. Den store udfordring er at gøre normalsamfundet attraktivt for de unge og de unge attraktive for samfundet – et skridt på vejen er, at møde de unge som ligeværdige og fastholde dem i en genoprettende proces, således at de reelt får en chance til.

Det er vigtigt, at gerningspersonen føler et ansvar for den handling, han/hun har begået. For at opnå det, må man have en anerkendende tilgang og møde den unge respektfuldt. Kun derigennem kan man få gerningspersonen til at forholde sig til offeret og udvise den empati, der er afgørende for et vellykket møde i konfliktråd.

Et af de bærende principper for genoprettende ret er inkludering. Her blandt andet forstået som, at man kompenserer for årsager til kriminalitet, undgår parallelsamfund og fastholder de unge i processen. I arbejdet med at inkludere de unge, kræves det, at de mødes ligeværdigt, og at man tør bruge sig selv i relationen.

Afslutningsvis understregede Rene Juhler vigtigheden af, at de professionelle, der arbejder med de unge, først og fremmest er i stand til at se behovene bag de unges adfærd og reaktioner, og at man holder sig vågen i relationen, hvilket kræver at vi formår at kigge indad for at undgå optrapning af konflikterne.

Inspiration til fremtidige danske initiativer

Oplægsholder: Jesper Bastholm Munk, faglig leder, Center for Konfliktløsning, København

Indledningsvis illustrerede Jesper Bastholm Munk nogle konkrete cases fra belastede boligområder, hvor situationen har udviklet sig til konflikter, og han pointerede, hvor vigtigt det er, at have nogle metoder og værktøjer at sætte ind med, når konflikterne begynder at blusse op.

Han fortalte, at Center for Konfliktløsning forsøger - igennem kurser, uddannelser, gratis rådgivning, konkret konflikthåndtering og partnerskab om projekter - at være med til at udvikle sådanne kompetencer og beredskaber. Ungemægling, er et særligt fokus område, idet konfliktmægling mellem unge, der er i konflikt, har vist sig at være en meget effektiv metode til at forhindre, at den unge begår den samme form for forbrydelse igen.

Eventuelle fremtidige initiativer hører under et af to hovedområder; den konfliktfaglige platform og det politiske projekt (påvirkning af regering og folketing). Jesper lagde det ud til konferencens deltagere at komme med forslag til fremtidige initiativer. Blandt forslagene var dannelse af et netværk for praktikere og forskere, der har lyst til at udveksle erfaringer og drøfte fælles initiativer for at fremme brugen af genoprettende retfærdighed. Netværket skal bruges til diskussion, gensidig inspiration og udvikling af alle aspekter af genoprettende retfærdighed på tværs af faglige og praktiske/akademiske skel. Der blev desuden opfordret til lobby virksomhed overfor politikere.

Paneldebat med deltagelse af dagen oplægsholdere

Ordstyrer: Vibeke Vindeløv, professor dr. jur. Københavns Universitet

Konferencen blev afsluttet med spørgsmål til og debat med de oplægsholdere, der havde givet indlæg dagen igennem. I modsætning til den første paneldebat, var denne debat meget konkret og fokuseret på, hvilke former for genoprettende retfærdighed, der praktiseres i dag, primært mægling i konfliktråd i Norge og Danmark. Der blev også talt for at danne et netværk, hvor forskere og praktikere fremover kunne samarbejde for at få udbredt kendskabet til genoprettende retfærdighed.

Center for Konfliktløsning, 01-09-2011

Bilag

Konferenceprogram

Genoprettende retfærdighed – danske og internationale perspektiver

Aarhus Universitet, Teologisk Institut, Tåsingevej 3, 8000 Aarhus C

Torsdag d. 12. maj 2011

Kl. 12.45-13.30 Udlevering af konferencemateriale (70 deltagere inklusiv 5 Ph.d. studerende).

Kl. 13.30-13.45 Introduktion til konferencen.

Oplæg ved Aase Rieck Sørensen, leder af Center for Konfliktløsning, København.

Kl. 13.45-14.15 "Genoprettende retfærdighed: baggrund og dilemmaer"

Oplægsholder: Vibeke Vindeløv, professor i Konfliktmægling ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

Kl. 14.15-14.45 "Kritik af advokaturet for genoprettende retfærdighed"

Oplægsholder: Jakob v. H. Holtermann, ph.d. i filosofi og postdoc ved Center for Retskulturelle Studier, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

Kl. 15.00-16.00 Workshop.

I workshoppen diskuteres Vibeke Vindeløvs og Jakob v. H. Holtermanns oplæg.

Kl. 16.30-17.00 "Sydafrikas sandheds- og forsoningsproces: en proces funderet på genoprettende retfærdighed og ubuntu?"

Oplægsholder: Christian B. N. Gade, ph.d.-stipendiat ved Institut for Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet.

Kl. 17.00-17.30 "Genoprettende retfærdighed som svar på det presserende behov for en målrettet helingsproces i det grønlandske samfund – både af den grønlandske folkesjæl og i forhold til enkeltindivider?"

Oplægsholder: Asii Chemnitz Narup, borgmester i Sermersooq Kommune, Grønland.

Kl. 17.30-18.15 Workshop.

I workshoppen diskuteres Christian B. N. Gades og Asii Chemnitz Narups oplæg.

Kl. 18.15-19.00 Paneldiskussion, hvor panelet diskuterer spørgsmål fra konferencedeltagerne.
Panelet består af dagens oplægsholdere.

Fredag den 13. maj 2011

Kl. 9.00-9.30 "Konfliktmægling i Danmark – et landkort"

Oplægsholder: Lin Adrian, ph.d.-stipendiat, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

Kl. 9.30-10.00 "Det norske konfliktråd"

Oplægsholder: Siri Kemeny, afdelingsdirektør ved Sekretariat for konfliktråd i Norge, tidligere formand for European Forum for Restorative Justice.

10.00-10.30 "Det danske konfliktråd"

Oplægsholder: Charlotte Skou-Nielsen Wegener, Politiassistent, Forhandler og Koordinator for Konfliktråd i Nordsjællands Politi.

10.30-11.00 "Det danske konfliktråd – kritiske perspektiver"

Oplægsholder: Nina Raaschou, udviklingskonsulent, Børne- og Ungdomsforvaltningen, Københavns Kommune.

Kl. 11.15-12.15 Workshop.

I workshoppen diskuteres Lin Adrians, Siri Kemenys, Charlotte Skou-Nielsen Wegeners og Nina Raaschous oplæg.

Kl. 13.00-13.30 "Opstart og implementering af YOT (Youth Offending Team) og genoprettende retfærdighed"

Oplægsholdere:

-Heidi Alstrup, teamkoordinator og driftleder af YOT (Youth Offending Team) i Ungerådgivningen, Familiekontor Vest, Aarhus Kommune.

- Rene D. C. Juhler, genoprettende retfærdighed medarbejder ved YOT (Youth Offending Team) i Ungerådgivningen, Familiekontor Vest, Aarhus Kommune.

13.30-14.00 "Inspiration til fremtidige danske initiativer i forhold til genoprettende retfærdighed"

Oplægsholder: Jesper Bastholm Munk, faglig leder ved Center for Konfliktløsning, København.

Kl. 14.15-15.00 Paneldiskussion, hvor panelet diskuterer spørgsmål fra konferencedeltagerne.

Panelet består af dagens oplægsholdere samt Henning Maigaard fra Rigspolitiet.

Kl. 15.00-15.15 "Tak for denne gang"

Afsluttende bemærkninger fra Christian B. N. Gade, ph.d.-stipendiat ved Institut for Filosofi af Idéhistorie, Aarhus Universitet.